rice materiam et formam cæterorum sacramentorum etiam determinasse.

An vero Christus materiam et formam omnium sacramentorum specifice determinaverit, non sibi conveniunt theologi : alii negant, multo plures affirmant. Cum posterioribus sit

PROPOSITIO.

Christus specifice determinavit materiam et formam omnium sacramentorum.

Prob. concilio Tridentino et ratione.

1° *Concilio Trident.*, sess. 21, cap. 2 : « Præterea de» clarat (S. synodus) hanc potestatem perpetuo in Eccle» sia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, salva » illorum substantia, ea statueret vel mutaret quæ susci» pientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum vene» rationi, pro rerum, temporum et locorum varietate, » magis expedire judicaret. » Unde Ecclesia nihil potest statuere nec mutare circa sacramentorum substantiam, id est, circa materiam et formam, quæ substantiam sacramenti efficiunt : at in iis omnibus quæ non sunt juris divini, Ecclesia habet potestatem ea statuendi vel mutandi quæ magis expedire ipsi videntur. Ergo 1°.

2° *Ratione.* Probavimus Christum omnia sacramenta immediate instituisse : atqui ea immediate instituere, est materiam et formam eorum specifice determinare : ergo. Non sequitur tamen Christum formam omnium sacramentorum explicite, quoad ipsa verba, determinasse. Hæc adnotatio necessaria est ad intelligentiam dicendorum circa formam nonnullorum sacramentorum, nempe Confirmationis, Extremæ-Unctionis et Matrimonii.

Nonnullæ hic proponi solent difficultates quæ, ubi de sacramentis Matrimonii et Ordinis disseremus, convenientius diluentur.

CAPUT QUINTUM.

DE SACRAMENTORUM MINISTRO.

Duplex distinguitur sacramentorum minister, ordinarius scilicet et extraordinarius. Minister *ordinarius* ille est qui ex ordinatione sua completam habet potestatem sacramentum valide administrandi. Minister vero *extraordinarius* ille est qui ex sua ordinatione aliquam habet quidem sacramentum conficiendi potestatem, sed quæ per commissionem ab auctoritate legitima datam compleri debet ut exerceatur. Sic episcopus in sua diœcesi est minister ordinarius sacramentorum Confirmationis et Pœnitentiæ : simplex vero sacerdos institutione vel delegatione episcopi indiget ut valide pœnitentes absolvat, et speciali summi Pontificis commissione ut sacramentum Confirmationis valide conferat. Item qui ex singulari privilegio Dei sacramenta administraret. S. Thomas docet, 3 part. q. 64, art. 7, Deum bonos angelos ministros extraordinarios sacramentorum constituere posse, et sacramenta ita administrata ut valida habenda esse : sic de pluribus sanctis legitur sacram Eucharistiam ipsis per angelos porrectam esse, etc. Vid. *Billuart*, de Sacram. dissert. v, art. 2.

Hoc seposito, de solo ministro naturali hic nobis tractandum est. Protestantes, sacramentum Ordinationis negantes, dicunt omnes Christianos ordinarios esse sacramentorum ministros. Contra quos conc. Trid. sequentem edidit canonem 10, sess. 7 : « Si quis dixerit Christianos » omnes in verbo, et omnibus sacramentis administran» dis habere potestatem ; anathema sit. » Eos autem confutabimus, tractando de singulis sacramentis, et speciatim de sacramento Ordinis.

Nunc vero de qualitatibus ministri sacramentorum in genere agendum nobis occurrit, et dicemus 1° de ejus sanctitate, 2° de ejus fide, et 3° de ejus intentione.

ARTICULUS PRIMUS.

DE SANCTITATE MINISTRI SACRAMENTORUM.

Quatuor hic inquiri possunt, nimirum : 1° an sanctitas necessaria sit in ministro ut sacramenta valide conferat; 2° an ut licite ea administret; 3° an sacramenta a ministro in peccato mortali constituto petere aut recipere liceat; 4° an sit obligatio ministrandi sacramenta.

§ I. — An sanctitas necessaria sit in ministro ut sacramenta valide conferat.

Affirmarunt, in quarto sæculo, Donatistæ etiam de peccatoribus occultis, et postea de publicis tantum; eorum errorem renovarunt Valdenses et Albigenses in duodecimo sæculo, Hussitæ et Wiclefistæ in fine decimi quarti sæculi, et recentius Anabaptistæ, qui omnes, non solum publicis peccatoribus, sed et occultis potestatem sacramenta valide conficiendi abstulerunt.

PROPOSITIO.

Sanctitas seu status gratiæ non requiritur in ministro ut sacramenta valide conferat.

Prob. Illa propositio est de fide, probatur ex SS. Patribus et ratione.

1° *Est de fide.* Etenim definita est in concilio Constantiensi per condemnationem quarti articuli Wiclefi, sequentibus verbis expressi : « Si episcopus vel sacerdos » est in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non » consecrat, non baptizat. » Et in concil. Trid., sess. 7, can. 12 : « Si quis dixerit ministrum in peccato mortali » existentem, modo omnia essentialia, quæ ad sacramen- » tum conficiendum aut conferendum pertinent, serva- » verit, non conficere aut conferre sacramentum; ana- » thema sit. » Ergo 1°.

2° *Prob. ex SS. Patribus.* Chrysost., Hom. 8 in I Cor.: « Contingit enim.... laicos in pietate vitam agere, sacer- » dotes autem in nequitia : neque futurum erat ut Bap- » tismus esset, neque Corpus Christi, nec oblatio per illos, » si ubique dignos gratia requireret. Nunc autem etiam » per indignos Deus solet operari, et nihil læditur gratia » Baptismi per vitam sacerdotis. » S. Aug. probat ex professo, contra Donatistas, variis in locis, gratiam sacramentorum a sanctitate ministri non pendere, v. g., contra Cresconium Donatistam, lib. 3, cap. 6, 7, etc. Ergo 2°.

3° *Probatur ratione.* 1° Sacramenta producunt gratiam ex opere operato, *ut probavimus* : ergo effectus eorum a dispositionibus ministri non pendet. Unde sanctus Præcursor dicit de Christo, Joan. 1, 33 : *Hic est qui baptizat* : Baptisma enim rite collatum semper est Baptisma Christi, non vero Baptisma hominis cujus ministerio confertur. 2° Si effectus sacramenti a sanctitate ministri penderet, modo major, modo minor esset, juxta gradum sanctitatis ejus qui illud conferret : atqui hoc sensui communi fidelium et rationi evidenter repugnat. 3° Fideles semper anxii essent circa validitatem sacramentorum sibi collatorum, cum sanctitatem internam ministrorum cognoscere nequeant : vitam eorum examini subjicerent, et inde gravissima sequerentur incommoda, ut patet. Ergo 3°, etc.; aliunde, etc. Ergo.

Sequentes textus objicere solebant Donatistæ cæterique hæretici supra memorati : *Ab immundo quid mundabitur?* Eccli. XXXIV, 4; *Scimus quia peccatores Deus non audit,* Joan. IX, 31; *Non potest arbor mala bonos fructus facere,* Matth. VII, 18 : sed manifestum est ibi de operibus operantis locutionem esse, non vero de sacramentis, in quibus Christus operatur, mundat, auditur et bonos fructus facit.

Dices 1° : Nemo dat quod non habet : ergo mali ministri gratiam sanctificantem conferre non possunt.

R. Dist. ant. Nemo dat quod non habet, ut causa principalis, *conc.;* ut causa instrumentalis, *nego ant.* Sic ser-

vus bona domini valide dare non posset ut causa principalis, id est, ex proprio motu et tanquam sua; sed ea valide daret ex statuto domini, idque independenter a propria dispositione, sive occulta, sive manifestata, modo præscriptum domini impleret : ergo *a pari* sacramentorum ministri.

Inst. In ea sententia nullum esset discrimen inter bonum et malum ministrum : atqui hoc repugnat : ergo.

R. Dist. maj. Nullum discrimen quoad valorem sacramenti, *conc.*; quoad gratias ex opere operantis provenientes, *nego maj.* Etenim sacramenta, sive a bonis, sive a malis ministris conferantur, ejusdem sunt efficacitatis quoad gratiam sacramentalem et characterem : *hoc patet ex dictis*, et sapientissime a Christo fuit statutum ne fideles a pravitate ministrorum detrimentum haberent metuendum, et perpetua anxietate torquerentur. Verum, præter gratiam sacramentalem, aliæ gratiæ vi operum ministri obtineri possunt, sive quia ipse eas pro suscipiente a Deo impetrat, sive quia sanctitatis suæ odore fidem, charitatem aliasque rectas dispositiones in suscipiente excitans, eum ad majorem gratiarum abundantiam percipiendam præparat. Valde igitur interest ut sacramenta a bonis ministris conferantur, quamvis a malis collata nihilominus sint valida. Ergo.

§ II. — An sanctitas necessaria sit in ministro ut sacramenta licite administret.

Distinguitur minister ex officio, et minister ex necessitate : ille est minister ex officio, qui ad sacramenta ministranda consecratus vel constitutus est, ut sacerdos ad consecrandum, parochus ad baptizandum, etc. Ille vero est minister ex necessitate, qui nec consecratione, nec proprio officio ad conferendum sacramentum deputatur, ut laicus qui, deficiente clerico, ad baptizandum moribundum vocatur.

PROPOSITIO.

Qui ex officio sacramentum aliquod administrat, peccat mortaliter, si non sit in statu gratiæ sanctificantis.

Prob. Scriptura sacra, SS. Patribus et ratione.

1° *Scriptura sacra.* Exod. XIX, 22 : *Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum sanctificentur, ne percutiat eos;* Lev. XXI, 6 : *Sancti erunt Deo suo, et non polluent nomen ejus; incensum enim Domini et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt.* Si autem sacerdotes veteris Legis sancti esse debebant, *a fortiori* sacerdotes novæ Legis. Ergo 1°.

2° *Ex SS. Patribus.* S. Aug., contra epist. Parmeniani, l. 2, cap. 10, n. 22 : « Omnia sacramenta cum obsint » indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne su- » mentibus. » Idem habent multi alii Patres. Ergo 2°.

3° *Ratione.* Qui sacramenta ex officio conficit vel administrat, personam Christi gerit, et quod sanctissimum est in terra tractat : porro qui peccato mortali commaculatus hæc agit, gravem injuriam Christo et rebus sacris infert : ergo graviter peccat : quod sic exprimit S. Th., 3 part., q. 64, art. 6, concl. « Non est dubium » quin mali exhibentes se ministros Dei et Ecclesiæ in » dispensatione sacramentorum peccent. Et quia hoc » peccatum pertinet ad irreverentiam Dei et contamina- » tionem sacramentorum, quantum est ex parte ipsius pec- » catoris, licet sacramenta secundum se incontamina- » bilia sint, consequens est quod tale peccatum ex genere » suo sit mortale. » *Ita omnes theologi.*

Hinc 1° sacerdos in peccato mortali constitutus, et ad sacramentum aliquod ex officio administrandum vocatus, tenetur aut peccata sua cum attritione sufficienti confiteri et absolutionem obtinere, aut actum perfectæ charitatis elicere; nec ipsi sufficeret attritio sine Pœnitentiæ sacramento. Plures tamen a mortali excusant sacerdotem qui in periculo ne moribundus decedat sine Baptismo aut absolutione, tempus non habet confitendi nec

perfecte conterendi. *Ita communissime theologi*, ut videre est apud S. Ligorium, l. 6, n. 33.

Hinc 2° parochi, vicarii aliique sacerdotes qui ad sacramenta ex officio administranda deputantur, semper tenentur esse in statu gratiæ.

Hinc 3° non solum sacerdotes sacram Eucharistiam in peccato mortali conficientes, sed et administrantes, mortaliter peccant; de quo fusius in Tractatu *de Eucharistia*.

Hinc 4° quod dicitur de sacerdotibus, pari ratione dicendum esse de diacono solemniter baptizante, ad altare ministrante, vel sacram Eucharistiam distribuente generaliter docent theologi, quia est reipsa minister ex officio sicut sacerdos. Multi a mortali eximunt subdiaconum gravis peccati reum, in officio suo solemniter ministrantem, quia æstimant subdiaconatum non esse Ordinem sacrum. Alii vero dicunt illum peccare mortaliter, sive subdiaconatus sit Ordo sacer, sive non, quia saltem nomine Ecclesiæ munere sacro fungitur et ad conficiendum sacramentum proxime concurrit : adest igitur dubium, et in dubio pars tutior est eligenda. Ministri inferiores, in peccato mortali ministrantes, juxta fere omnes, venialiter tantum peccarent.

Hinc 5° episcopus sanctum chrisma vel oleum infirmorum in peccato mortali conficiens, mortaliter peccaret; licet enim sacramentum non conficiat, nec distribuat, actio tamen ejus est aliquo modo sacramentalis, quia materiam sacramentorum ex speciali deputatione consecrat. Ita card. *de Lugo*, *Habert*, P. *Antoine*, *Collet*, *Billuart*, etc., contra multos alios, inter quos S. Ligorius, l. 6, n. 39. Conficere autem sacramentalia in statu peccati mortalis, v. g., consecrare templum, benedicere abbatem, vestes sacerdotales, aquam lustralem, cineres, velum monialibus imponere, vota earum suscipere, etc., juxta communissimam opinionem, est duntaxat peccatum veniale; quia illæ actiones gratiam non producunt, sicut sacramenta, nec eodem modo nomine Christi exercentur. Ergo.

Nec eo ipso vera videtur sententia nonnullorum qui arbitrantur mortale esse tangere in mortali corporalia, calices, reliquias, etc.; illæ enim actiones non fiunt nomine Christi, nec gratiam producunt, nec, extra contemptum, gravem inferunt injuriam rebus sacris. De divina Eucharistia alibi dicemus.

Diximus in propositione, *ex officio*, ut excluderemus eos qui ex necessitate administrant sacramentum ad quod non fuerunt consecrati, nec specialiter deputati : multi namque dicunt non solum laicum, sed et sacerdotem, imo parochum et vicarium in peccato mortali existentes mortaliter non peccare « baptizando in casu in quo » etiam laicus posset baptizare; sic enim patet quod non » exhiberet se ministrum Ecclesiæ, sed subveniret ne» cessitati patientis. Secus est autem in aliis sacramentis, » quæ non sunt tantæ necessitatis sicut Baptismus. » Sunt verba S. Th., 3 part., q. 64, art. 6, ad 3. Ita cum S. Doctore, valde communiter theologi etiam rigidiores, ut *Concina*, Natal. Alexander, *Juénin*, *Habert*, etc. Non desunt tamen alii qui contrarium docent, inter quos *Vasquez*, cardinal. *de Lugo*, P. *Antoine*, *Collet*, S. Ligorius, l. 6, n. 32, etc. Rationes eorum sunt : 1° quia ministrans in necessitate est nihilominus minister Christi et personam ejus gerit; 2° necessitas non efficit ut sacramentum non sit sanctum : ergo nec ut sancte tractari non debeat. Ergo.

Unde 1° cum res sit dubia, sacerdos et quilibet alius ad conferendum Baptismum in necessitate vocatus, statim perfecte conteri debet, si peccati mortalis certi vel dubii conscientiam habeat; 2° obstetrices et chirurgi partubus ex officiis præsidentes, in statu gratiæ semper esse debent, quia sæpissime in necessitate Baptismum administrandi constituuntur.

Quæritur 1° an concionator sacer, in peccato mortali existens, peccet mortaliter concionando.

R. Vel peccatum ejus est occultum, vel est publicum : in priori casu, communius docent theologi eum mortaliter non peccare; quia prædicatio verbi divini non est actio

sacramentalis, nec gratiam producit ; annexa est quidem ministerio divino, sed sacerdos ad eam non est directe consecratus, sicut ad alia sacramenti Ordinis officia. Alii tamen non pauci contendunt concionatorem in eo casu mortaliter peccaturum, nisi saltem perfecte conteratur ; gravem enim, inquiunt, Deo infert injuriam et sequentes meretur exprobrationes : *Peccatori dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum ?* Ps. XLIX, 16. *Qui ergo alium doces, teipsum non doces ?* Rom. II, 21. Ita Cajetanus, Merbesius, *Collet*, etc.

In posteriori autem casu, si videlicet prædicator sit peccator publicus, *Suarez*, *Soto*, et alii plures, cum S. Thoma, illum a peccato mortali excusare nolunt, quia scandalum præbet et finem doctrinæ impedit.

Saltem valde expedit ut concionator ab omni peccato sit immunis, ut tanto ministerio recte ac efficaciter fungatur ; et ideo antequam benedictionem petat ab episcopo, dicit : *Munda cor meum*, etc.

Quæritur 2° an sacerdos peccati mortalis reus et sacramentum aliquod ministraturus, ad confessionem sacramentalem recurrere debeat.

R. 1°. Ubi de sacra Eucharistia conficienda vel suscipienda agitur, confiteri tenetur, ob præceptum positivum a concilio Trid. inductum, ut in Tractatu *de Eucharistia* ostendemus.

R. 2°. Si de cæteris sacramentis agatur, confessio non est absolute necessaria : nulla quippe lex eam tunc præcipit, et gratia sanctificans aliter obtineri potest, nempe per charitatem perfectam : unde Rituale Romanum ait, tit. 1 : « Sacerdos, si fuerit peccati mortalis sibi conscius, » quod absit ! ad sacramentorum administrationem non » audeat accedere, nisi prius corde pœniteat. Sed si ha- » beat copiam confessarii, et temporis locique ratio fuerit, » convenit confiteri. » Ex verbo *convenit*, et ex silentio concilii Tridentini, confessionem ante Eucharistiam præcipientis, de cæteris sacramentis nihil dicendo, infertur confessionem non necessario esse præmittendam. *Ita communissime theologi*, contra plures tamen qui volunt, habita confessoris copia, necessariam esse confessionem ; 1° quia pars illa est tutior, et periculo peccandi se exponere non licet ; 2° quia charitas perfecta non remittit peccatum nisi votum sacramenti includat, ex concilio Trid., sess. 14, cap. 4. At quomodo dici potest votum sacramenti revera esse in eo qui, habita copia confessarii, non confitetur ? Ergo. Ita *Collet*, cont. *Tournely*, plures synodos et auctores citans, ac concludens hanc opinionem sequendam esse in praxi. Verum hæc opinio videtur rigidior et firmis non nititur rationibus.

§ III. — An sacramenta a malo ministro petere et recipere liceat.

Supponendum est peccata ministri, a quo recipiendum est sacramentum, certissime nota esse ; de occultis enim non debemus judicare, nec pronuntiare aliquem esse reum, nisi culpa ejus constet : *charitas* quippe *non cogitat malum*, I Cor. XIII, 5. Unde non sufficit te certo scire illum tale peccatum commisisse : necesse est insuper ut scias illum non pœnituisse, puta si statim ad sacramentum conficiendum aut conferendum accedat, aut frequentem habeat consuetudinem hujusmodi peccata committendi. Graviter ergo increpandi sunt nonnulli scrupulosi, qui, sub prætextu quod sacramentum ab indigno recipere non liceat, sacerdotem temere judicare indignum non metuunt.

Minister autem certo indignus potest talis esse vel occulte, vel publice ; item potest esse ab Ecclesia toleratus, vel ab ea non toleratus, v. g., excommunicatus, nominatim denuntiatus, vel hæreticus, aut schismaticus, sectæ ab Ecclesia catholica separatæ publice adhærens, quales sunt Lutherani et Calvinistæ.

Qui suscepturus vel petiturus est sacramentum, potest esse in gravi necessitate, v. g., peccator moribundus ; vel in necessitate communi, ut fideles qui præceptis Ecclesiæ satisfacere vel etiam pietatem colere volunt.

His notatis, sequentia statuenda sunt. 1° Qui in gravi constituuntur necessitate, sacramentum sive Baptismi

sive Pœnitentiæ a ministro publice indigno, etiam non tolerato, recipere et petere possunt. Pro Baptismo constat ex S. Aug., de Bapt., l. 1, c. 2 : « Si quem forte coegerit » extrema necessitas, ubi catholicum per quem accipiat » non invenerit, et in animo pace catholica custodita, » per aliquem extra unitatem catholicam positum acce- » perit quod erat in ipsa catholica unitate accepturus, si » statim etiam de hac vita emigraverit, non eum nisi » catholicum deputamus. Si autem fuerit a corporali » morte liberatus, cum se catholicæ congregationi etiam » corporali præsentia reddiderit, unde nunquam corde » discesserat, non solum non improbamus, sed etiam » securissime verissimeque laudamus. » Pro Pœnitentia autem concludunt theologi a similitudine; eadem enim fere est necessitas.

Excipitur in utroque casu periculum gravis scandali, si nempe metuendum sit ne fideles, videntes adultum ab hæretico aut schismatico baptizatum vel absolutum, ad hæresim aut schisma transeant : tunc moribundus per contritionem perfectam, cum voto sacramenti, saluti suæ providere teneretur.

2° Qui justam habet causam, sacramenta accipere et petere potest a sacerdote in peccato mortali constituto et ab Ecclesia tolerato, qui ex officio ea ministrare tenetur, ut episcopus, parochus, vicarii, eleemosynarii; licet enim, ob justam causam, ab alio petere quod præstare potest absque peccato, quamvis prævideatur ex mala voluntate sua peccaturus : at præfatus sacerdos sacramenta ministrare posset sine peccato, siquidem habet facultatem Deo se reconciliandi : ergo.

Hinc sacramenta Confirmationis, Extremæ-Unctionis, Viatici, Pœnitentiæ et Eucharistiæ in Paschate a malo pastore efflagitare licet: imo et sacramenta Pœnitentiæ ac Eucharistiæ ad lucrandam indulgentiam in Jubilæo vel in aliquo festo, ad colendum diem anniversarium proprii baptismi, confirmationis, matrimonii, etc.; quia hæc causa videtur justa, et fideles tali bono spirituali renuntiare non tenentur ob malam voluntatem pastoris.

Verum si dicta sacramenta ab alio digno ministro sine scandalo suscipere possent, ad illum recurrere deberent. *Ratio patet.*

3° Licet etiam sacramenta a simplici sacerdote, qui scilicet ea ex officio administrare non tenetur, ob causam sufficientem postulare; sed tunc ratio debet esse major : postulans enim in eo casu non habet jus sicut in casu præcedenti : sola igitur causa cur præbere possit alteri occasionem peccandi, est detrimentum quod aliunde pateretur, proindeque sola ipsius devotio implenda non sufficeret, sicut modicum lucrum faciendum non esset causa sufficiens petendi mutuum ab usurario. Minor requireretur causa ut sacramentum licite susciperetur a ministro indigno jam parato, v. g., communionem distribuente, vel in confessionario sedente, quam ut induceretur ad sic agendum. Pro his omnibus vide S. Lig., l. 6, n. 89.

§ IV. — An sit obligatio sacramenta ministrandi.

1° Non est dubium quin pastores eorumque vicarii ad id teneantur ex justitia; suscipiendo enim munus pastoris aut vicarii, naturalem et divinam contrahunt obligationem salutem animarum sibi commissarum procurandi : porro sacramentorum administratio plus minusve necessaria est ad salutem animarum, juxta naturam sacramenti suscipiendi et statum actualem suscipientis vel postulantis. Ergo.

Hæc obligatio non deducitur ex stipendio quod pastores et vicarii percipiunt, ut multi volunt, sed ex officio ipsis imposito et ab eis acceptato; tunc enim existit quasi contractus vinculum conscientiæ producens. Unde, sive majus, sive minus, sive nullum stipendium accipiant, obligatio eorum est eadem. Sacramenta igitur administrare tenentur per se, vel per alium idoneum ministrum, quoties subditi rationabiliter ea petunt, et unum vel semel denegare rationaliter petenti, sine ratione sufficienti, peccatum esset mortale.

2° Pastore et vicariis ejus deficientibus, cæteri minis-

tri, etiam laicus, ubi agitur de Baptismo, tenentur ex charitate cum periculo vitæ sacramenta ministrare in extrema necessitate : in necessitate vero communi, tenentur iterum ex charitate, sed non cum tanto periculo. Rationes illarum assertionum evolvuntur in Tractatu *de Præceptis Decalogi*, ubi de charitate erga proximum disserimus.

Subditi autem rationabiliter petunt 1° in extrema vel in gravi necessitate; 2° quoties implendum est præceptum divinum vel ecclesiasticum; 3° si aliquod prævideant periculum, vel in tentatione versentur, et gratia sacramenti opus habeant: 4° ubi festum notabile per susceptionem sacramentorum Pœnitentiæ et Eucharistiæ colere, indulgentiam lucrari, aut devotionem statui suo congruentem exercere volunt. Nolumus tamen affirmare eum qui semel aut iterum sacramentum, in hoc ultimo casu, sine causa legitima denegaret, mortaliter peccaturum; non videtur enim tam stricte se obligasse, inquit S. Ligorius, l. 6, n. 58.

Sed caveat pastor aut ejus vices gerens ne morosum vel difficilem subditis ministerium ejus requirentibus se præbeat, præsertim ubi agitur de sacramentis ad salutem necessariis. « Quacumque vero diei vel noctis hora » ad sacramenta ministranda parochus vocabitur... nul» lam tam sanctis officiis moram interponet. Imo popu» lum sæpenumero, prout occasio tulerit, accurate præ» monebit, ut, cum opus est parochiali ministratione » atque officio, se quam primum et libere accersat, nulla » habita nec temporis, neque loci longe distantis, neque » alterius cujuscumque incommodi ratione. » *Act. Eccl. Mediol.* t. 1, p. 408.

Hinc pastor gregem suum deserere non potest ob pestem ingravescentem, ob persecutionem non sibi tantum, sed et fidelibus imminentem, nec tunc muneri suo renuntiare valet, nisi ex consensu superioris saluti fidelium aliter provisuri. Ita omnes cum S. Thoma sic se habente, 2 2, q. 185, art. 5 : « Ubi subditorum salus » exigit pastoris præsentiam, non debet pastor persona-

» liter gregem suum deserere, neque propter aliquod » commodum temporale, neque propter aliquod perso» nale periculum imminens, cum bonus pastor ani» mam suam ponere teneatur pro ovibus suis. »

Ea sola tamen cum periculo vitæ administrare tenetur sacramenta quæ stricte necessaria sunt, ut Baptismus, Pœnitentia, et etiam Extrema-Unctio, respectu illius qui non nisi dubie absolvi potuit.

Quæritur an liceat aliquid pro administratione sacramentorum exigere.

R. Certum est aliquid temporale, quantumvis parvum, velut pretium rei sacræ aut laboris intrinseci in administratione rei sacræ necessario existentis exigere, peccatum esse mortale; est enim manifesta simonia, in qua, fatentibus cunctis doctoribus, non datur parvitas materiæ.

Verum aliquid accipere titulo eleemosynæ et sustentationis, juxta legem Ecclesiæ, statutum episcopi vel usum receptum, superioribus notum et ab eis approbatum, nullum est peccatum, modo intentio sit pura; id patebit ex dicendis in Tractatu *de Sacrificio Missæ*.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE FIDE SACRAMENTORUM MINISTRI.

Quibusdam videtur Tertullianum, ex iis quæ dicit in lib. de Baptismo, cap. 14, et in lib. de Pudicitia, cap. 39, Baptisma hæreticorum rejecisse. Quidquid sit de illo, certum est, teste S. Aug., de Bapt. contra Donat., l. 2, c. 7, 8 et 9, Agrippinum, Carthaginensem episcopum, ex consensu episcoporum Africæ et Numidiæ, morem rebaptizandi eos qui ab hæreticis baptizati fuerant, induxisse. S. Cyprianus, sedem Carthaginensem non multo tempore post Agrippinum occupans, sua doctrina et sanctitate valde commendatus, statuit, versus annum 255, omnes ab hæreticis aut schismaticis baptizatos, rebaptizandos esse, ratus Baptismum extra veram